

GEESTELIJKE REACTIES OP TV

13 mei 1966

Goedenavond, vrienden.

Allereerst wijs ik u erop, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Denk dus zelf na. Ons onderwerp voor heden draagt, zoals u zult weten, de titel:

GEESTELIJKE REACTIES OP TV

Bij het horen van deze titel vragen velen onder u zich natuurlijk af, wat dit onderwerp nu wel met geestelijke waarden te maken kan hebben. Ik hoop u duidelijk te maken, dat er wel degelijk ook voor de geest bepaalde waarden en nadelen aan tv verbonden zijn, zodat deze reacties daarop niet zo vreemd zijn, als u wel meent.

Om te beginnen: tv is een slaapverwekkend middel van volksvermaak, waarbij men in huiselijke kring cultuur krijgt toegediend op een wijze, die bij velen rust pleegt te bevorderen. De tv is voor ons niet zo zeer belangrijk omdat zij de mensen op een bepaalde wijze iets kan meedelen, maar wel, omdat zij uitermate eenzijdig pleegt te zijn en vaak kant en klare oplossingen suggereert voor problemen, die zij in hun geheel niet eens omschrijven kan. Of je nu een onderwerp laat bezien door een Vara-man, een Kro-monnik, een Ncrv-prediker, of een Avroman, telkens komt er iets anders tevoorschijn. Uiterlijk is er dan misschien sprake van slechts kleine nuances, maar in feite blijken dezen bij de kijkers zeer typische en onredelijke reacties te kunnen veroorzaken. Het zijn vooral de reacties van de massa op dit medium, waarmee ik mij moet bezighouden. Helaas heb ik niet de gehele avond ter beschikking, zodat ik korter zal moeten zijn dan oorspronkelijke de opzet was. Toch wil ik u enkele typische reacties opsommen, die wij hebben moeten constateren.

1. De productie van de programma's wordt vaak te zeer op eigen vooroordelen en smaak gebaseerd, zodat programma's ontstaan, die de mensen in feite niet kunnen boeien of interesseren. Indien er nu sprake zou zijn van radio, zouden velen een ander station opzetten, of het apparaat afzetten. Bij tv blijkt echter een groot percentage toch te blijven kijken en zich te blijven ergeren. Dit wordt in het normale verkeer met medemensen later uitgeleefd, zodat wij kunnen zeggen, dat o.m. ongedurigheid en onheusheid tussen de mensen door de tv aanmerkelijk wordt bevorderd.

2. Verder blijkt dat de tv - misschien maar gelukkig - menige mens het zelf denken eenvoudig onmogelijk maakt; begrijpelijk is dit overigens wel. Wanneer er eens een werkelijk belangrijke religieuze of andere vraag wordt geponeerd en behandeld, dan zal de doorsnee mens eerst aan zelf denken toekomen, wanneer op het scherm reeds een Rooney of van Dycke op komt draven, om u met grollen en kluchten te verlossen van de noodzaak, over het gestelde nog eens na te denken. Geestelijk brengt dit vaak onaanvaardbare reacties tot stand, daar de neiging ontstaat om, wanneer men zelf een probleem heeft, dit eveneens terzijde te leggen en te zoeken naar iets, waar men eens lekker om kan lachen, in de overtuiging, dat het probleem zichzelf dan wel uit de wereld helpt. Dit is echter niet waar, zodat moeilijkheden ontstaan als gevolg van een zo ontstane verkeerde oriëntatie t.a.v. de werkelijkheid.

3. Opvallend is ook de wijze, waarop men bepaalde problemen op de tv meent te moeten benaderen. Neem mij niet kwalijk, dat ik hier kritiek uitoefen op iets, waarin ik zelf weinig of geen belang stel. Wij krijgen echter te maken met de reacties. Stellen wij, dat er een zeer belangrijke vraag wordt behandeld, die op de innerlijke geestelijke rust van de mensen invloed kan hebben. Dat kan dus gaan over de pil, de boerenpartij of een ander actueel en voor velen belangrijk onderwerp.

Men haalt hier een aantal deskundigen bij, waarop de beschouwingen ongeveer als volgt verlopen: De eerste stelt, dat het probleem bekend is, maar dat het moeilijk op te lossen is. Hij schetst de moeilijkheden en merkt op, dat hier ongetwijfeld mede sprake is van een communicatieprobleem, terwijl men anderzijds met de geldende moraal rekening zal moeten houden. Daarop komt nummer twee aan het woord en meent, dat men over de vraag van een gangbare moraliteit zal moeten nadenken. Want welke moraal is nu immers gangbaar en welke niet? Dit zal moeten worden bepaald, voor men aan het probleem zelf aandacht kan gaan schenken. Hij meent dan, dat men van de feiten zal moeten uitgaan. De volgende merkt onmiddellijk op, dat hij het wel ergens met de anderen eens kan zijn, maar dat men de bijbel niet buiten beschouwing mag laten enz. enz. Nadat ook de anderen gesproken hebben en weerwoord is gegeven, zal de eenvoudige luisteraar slechts een ding ontdekt hebben: dat de deskundigen evenmin met het probleem raad weten, als hij zelf. Dit lijkt misschien onbelangrijk, maar heeft vaak een zeer belangrijk resultaat. Na het horen van zoveel deskundigen zal menigeen zijn eigen oplossing voor het probleem - die voor hem wel degelijk bruikbaar was - niet meer geheel kunnen aanvaarden. Er ontstaat begripsverwarring, die resulteert in onverschilligheid, onzekerheid, of meer problemen dan noodzakelijk is, met alle geestelijke gevolgen van dien.

4. Grote problemen scheppen ook, met de beste bedoelingen overigens, de "dagsluiters". U weet wel, de vrome heren, die het kraantje van vermaak met een populaire preek zover dichtdraaien, dat er verder alleen nog maar wat nieuws uit kan druppelen. Elk van hen benadert uit eigen, soms orthodox, soms zeer vrijzinnig standpunt de religie, een waarde, waaraan zeer vele mensen nog sterk gebonden zijn. Hun benadering is echter vaak zo zeer verschillend, dat zij elkander in feite tegenspreken. Waar de een waarschuwt voor lichtzinnigheid, zal een volgende menen, dat God toch ook ons liefheeft en dat het zo een vaart niet zal lopen, zolang wij maar geloven, terwijl een derde meent, dat alle redeneringen geen zin hebben, omdat de mens zich maar te richten heeft naar de geboden en het woord... Wat menige gelovige ertoe zou brengen dan maar de leringen uit te zoeken van degene die het leven volgens Gods wil het gemakkelijkste voorstelt, maar innerlijk dit niet geheel verwerken kan en dus ofwel helemaal geen grenzen meer kent, dan wel last krijgt van verborgen en daarom ook niet geheel begrepen schuldgevoelens. Menige mens verliest juist hierdoor zijn geloof, zijn politieke zekerheid, zijn innerlijke gerichtheid en gevoel van goed en kwaad. Menselijke traagheid voert er vaak toe, dat men zich een overtuiging of geloof uitkiest voor de aardigheid zoals een snoepzuchtige dame een bonbon uit een doosje pulkt "om even te proeven".

Dit zijn enkele punten van belang, waarin wij bezwaren tegen de tv menen te mogen ontdekken. Misschien hebben de programma's daarmee in feite niet zoveel te maken, maar ons onderzoek toont toch overtuigend aan, dat de zelfstandigheid van denken, reageren en handelen van de doorsnee mens hieronder lijdt. Wil je de mens de kans geven, zichzelf een eerlijke mening te vormen, dan moet je hem niet te veel voorlichten op eenzijdige wijze, maar eenvoudig de feiten geven, zodat hij zelf tot een oordeel of beslissing zal kunnen komen. Hoe meer hij onder bijvoeging van vele commentaren - en vaak aantijgingen - voorgelicht wordt, hoe meer hij zich meestal opgelicht gevoelt en zo op de duur in niets en niemand meer vertrouwen zal stellen.

Ons onderzoek wees verder uit, dat de doorsnee mens vooral behoefte heeft aan vrolijkheid. Een mens heeft nu eenmaal zijn eigen problemen en zo men wat pessimistisch is, zal men na de derde zelfmoord door een drankzuchtige in het "psychologische spel" van de avond, nog zwartgalliger zijn dan anders. Het gevolg is vaak een onverantwoord en onredelijk handelen, terwijl de herhaling van geweld, ellende, enz. op het kleine scherm de mens ook ongevoeliger blijkt te maken voor het toch wel zeer reële lijden van zijn naasten. In plaats van af te gaan op eigen erkenning, gevoelens, waarderingen, zal de mens ten goede alleen reageren, wanneer de tv hem daartoe oproept. Zijn "goed doen" wordt al snel geen kwestie van een persoonlijk en vanuit zich reageren, maar van een meegesleept worden door vaak kermisachtige "acties" ten bate van dorpen, kerstfeesten of hongerenden. Waarbij ik ook nog op wil merken dat dergelijke acties vaak andere resultaten hebben, dan de gevers zich voorstellen.

Bijvoorbeeld, van de actie "Honger in India" kan men bv. zeggen dat zij voorlopig vooral de honger heeft gestild van hen, die niet het ergst aan de gevolgen van de hongersnood leden. Waarbij nog komt, dat de "goede daad" tijdens de actie vaak in de plaats komt van goede daden, die men anders geheel vanuit zich en in eigen omgeving gesteld zou hebben.

Ik kan niet volledig zijn, daartoe ontbreekt mij de tijd. De aangevoerde argumenten zullen u echter reeds duidelijk hebben gemaakt, dat in de geest niet zonder reden als commentaar op de tv wordt gesteld, dat zij voor velen schadelijk blijkt te worden voor het bewustzijn. Een mens die innerlijk leeft en denkt, zal steeds meer beseffen, dat alleen hij het is, die het uiteindelijke oordeel over het al dan niet wenselijk zijn van bepaalde daden enz. kan geven voor zich. Want de mens moet, wanneer het er op aankomt, zich niet alleen richten op de mening van anderen, maar ook in zichzelf uitvechten of iets wenselijk, aanvaardbaar dan wel verwerpelijk is. De uiterlijke wetten en normen mogen daarbij een leidraad zijn, maar zij zullen nimmer geheel en zonder uitzondering bepalend mogen worden voor alles, wat de mens in zijn leven doet.

Wat zien wij nu: normaal zou de mens bezig blijven met zijn eigen, misschien wat kleinere problemen en daarvoor een eigen oplossing vinden. Men gaat hem nu voorlichten over alle problemen, die er op de wereld bestaan. Hieraan kan hij echter vaak weinig of niets veranderen. Zijn eigen problemen, die wel opgelost konden worden, liggen echter stil en vergeten, terwijl men worstelt met het onoplosbare. Ik weet bv. niet, of het nu wel zo belangrijk is in Nederland te protesteren tegen bv. de oorlog in Vietnam, terwijl in Nederland het respect voor de naaste telooft en de mentaliteit van dergelijke betogers helaas al te vaak schijnt te zijn: wanneer wij nu naar onze gang kunnen gaan, gaat het recht, de rust, de vrijheid van beweging van anderen ons niets aan. Het lijkt mij onjuist een dergelijke mentaliteit, zelfs indien het doel waarop zij zich richt niet slecht is, zo maar voort te laten woekeren. Het lijkt mij onzinnig je bezig te houden met een kleurlingenprobleem in b.v. Basoetoland, terwijl in Nederland zelfs de verschillende soorten christenen ondanks alle oecumene en vriendelijke woorden zelfs nog wel tegen elkander discrimineren. Neem mij niet kwalijk dat ik opmerk, dat de Nederlanders in eigen land vaak gemener discriminatoire praktijken gebruiken dan een Zuid-Afrikaander tegen de kaffers. Maar ja, in Nederland is het dan ook een discriminatie van kaffers onder elkaar, en dat maakt natuurlijk verschil.

Men hoort steeds weer dat eenieder zich bezig moet houden met de "problemen van de wereld". In de praktijk lijkt het er echter veel op of men verkondigt: mensen, ga de straat vegen en laat thuis de rommel maar liggen. Dit lijkt overdreven, maar de feiten wijzen uit, dat, wanneer men de mens steeds meer tracht mee te slepen in problemen, die hem in wezen vreemd zijn, een vervreemding van eigen problemen en eigen werkelijke mogelijkheden zal ontstaan. Om enkele voorbeelden te geven: de nadruk op de "grote" problemen is vaak aansprakelijk voor een wegvallen van de toch zo noodzakelijke bindingen in het gezin, het gevoel van verantwoordelijkheid tegenover eigen familie, eigen kleinere gemeenschap, groep, kerk.

Om duidelijk te maken hoe sterk de invloed in sociaal en moreel vlak op zich kan worden, moet ik een land kiezen, waarin de tv reeds langer bestaat en meer invloed uitoefent dan in Nederland: de V.S. In Nederland heeft de tv wel macht, is wel machtig - behalve in de eigen producties, die meestal ofwel te zwaar dan wel te luchtig en te flauw plegen uit te vallen - maar in de V.S. is tv reeds veel langer een deel van het dagelijkse leven voor de mensen geworden, zodat wij vooral t.a.v. de gevolgen bij bijvoorbeeld de overgang, dit fenomeen daar beter konden bestuderen. Wij zien dan allereerst, dat geloofswaarden - of deze nu vanuit een kerkelijke of andere beschouwing voortvloeiën - bij zeer vele mensen, van een beleving, terugvielen op een soort gewoontegebaar, ondanks de populariteit van bepaalde religieuze uitzendingen. Er ontstaat bij een meerderheid een gebrek aan innerlijke beleving, men verdiept zich niet meer in de werkelijke betekenis van het geloof. Het gevolg is, dat pastoor en dominee in dit land zo langzaam dezelfde methoden gebruiken, om de mensen naar de kerk te krijgen, zoals bioscoopexploitanten, om hun theater vol te krijgen.

Voorbeelden? Kerken adverteren: "Airconditioned, Band and Star- Singers". Er is een drive-in kerk, waar men niet alleen gratis de dienst kan bijwonen - in een overdekt stukje kerk of in eigen wagen, waarbij een luidspreker wordt verstrekt, om de dienst te kunnen volgen, maar waar men bovendien tegen een klein bedrag een briefje kan kopen voor een "doorprizes- raffle" en, zo men nog tijd over heeft, kort na de dienst deel kan nemen aan een partij bongo.

Dit pleit natuurlijk niet voor een reële op andere dan maatschappelijke en egoïstische gronden gevolgde en beleefde godsdienstigheid. Het aantal "God geroepenen" voor de beeldbuis, dat voor de beeldbuis opzweepende of gezellige predicaties en praatjes pleegt te houden, bevordert dit eerder. Trouwens, een preek moet wel aan inhoud en betekenis verliezen, wanneer ondertussen en zonder dat enige terughoudendheid noodzakelijk is, moeder net koffie komt brengen of pa een flesje bier wil hebben, terwijl de prediker spreekt over de grote kracht van Onze Heer en, net voor de zegen, de kinderen zich hardop afvragen, of zij de cowboyfilm, op het andere kanaal nog kunnen meepakken of niet.

Vaak zie je, dat de kinderen niet veel aandacht hebben voor pa en ma. Disneyland gaat voor, terwijl het veel belangrijker is, alles wat je in films geleerd hebt, met de vrienden en vriendinnen te herkauwen, dan de ouders te gehoorzamen. Verder blijkt, dat vele jongeren hun ouders niet meer beoordelen aan de hand van de gezinsdiscipline en verhoudingen, maar aan de hand van de familieverhaaltjes op de tv. Vervreemding tussen de generaties, tussen ouders en kinderen, wordt hierdoor wel sterk bevorderd. Bij gehuwden blijkt, vooral wanneer het huwelijk reeds enige tijd duurt, het contact tussen de partners zich te beperken tot commentaar en programmakeuze, terwijl de late film, wanneer zij iets bijzonders is, vaak zelfs voorgaat op de intieme relaties, die toch van het huwelijk deel plagen uit te maken.

Het voortdurend geconfronteerd worden met de verhalen van overigens mogelijk zeer goede schrijvers en spelers, verwekt een steeds grotere gebondenheid aan de illusie - men vereenzelvigd zich met helden en heldinnen - maar veroorzaakt gelijktijdig een vaak onredelijke verwerping en ontkenning van de werkelijkheid. Dagdromen nemen meer en meer de plaats in van een streven volgens eigen mogelijkheden en droomavonturen komen in de plaats van ernstige pogingen, eigen mogelijkheden en feiten te overzien en te richten op een persoonlijk als juist en verwenlijkbaar doel geziene waarden. Het is misschien niet zo erg, dat de betrouwbaarheid en juistheid van het werk van velen eronder lijdt, zodra er een "interessante" tv-vertoning plaats gevonden heeft of zal vinden. Wat wel erg is, is, dat men dit kennelijk normaal vindt en eenvoudig eist, dat eenieder daarmee rekening zal houden. Het isolement van werkelijke waarden en verplichtingen, als de tv veroorzaakt, is o.i. voor de bewustwording van de mens nadelig.

Men kan hier tegenwerpen, dat er vele andere dingen te noemen zijn, die eveneens dergelijke ongunstige werkingen in de mens kunnen veroorzaken als bv. drank enz. enz. Ons onderzoek wijst echter uit, dat het kleine fel lichtende beeldscherm op vele mensen een soort hypnotische werking uitoefent. Ik hoef daarbij heus niet te wijzen op de z.g. testbeeldkijkers, die hun toestel steeds aanzetten, wanneer er maar ergens een testbeeld is, en dan maar gaan zitten wachten, of er misschien nog iets anders komt. U zult zelf bemerkt hebben, dat het vaak zeer moeilijk is, om een eenmaal spelend toestel af te zetten of t.m. naar een bepaalde uitzending of een deel ervan niet te blijven kijken. Ik spreek nu maar niet van de huiselijke drama's, die ontstaan, wanneer een geliefd vrouwenprogramma op dezelfde tijd wordt uitgezonden als een baseball of bokswedstrijd. Het schijnt, dat dan zelfs de bokswedstrijd wel eens huiselijk voorkomt, zodat wedstrijd en familiedrama in een geheel tot uiting komen, terwijl de tv nutteloos zijn reclameadviezen staat uit te braken.

Kortom, tv zal voor zeer velen een aantasting betekenen van hun persoonlijkheid en gevoel van verantwoordelijkheid en zelfs hun redelijkheid. En in deze dagen heeft men toch voor alles een gevoel van verantwoording nodig. Geestelijk heeft verantwoordelijkheidsgevoel alleen zin, wanneer het in de mens zelf leeft en vanuit zijn eigen impulsen en gedrag tot uiting komt.

Zodra men leeft in een imaginaire wereld, zal men bepaalde suggesties wel volgen, maar zijn werkelijke aansprakelijkheden tegenover de medemensen in feite niet aan kunnen, daar men, zelfs in zijn gevoel van verantwoordelijkheid, uitgaat van illusies en niet van feiten. Zo zou men zelfs kunnen stellen, dat de Amerikaanse houding in de kwestie Vietnam voor een groot deel de invloed toont van tv- en filmvertoningen, waarin immers de held altijd wint. Het is daarom voor vele Amerikanen, zelfs de hogeren onder hen, niet voorstelbaar meer, dat een schurk ook nog eens de laatste slag zou kunnen winnen. Daarnaast is alles wat de held doet, goed, nietwaar. Daarop mag niemand kritiek uitoefenen, want het loopt altijd goed af. Daarom kan men geen kritiek op de USA aanvaarden. Zelfs degenen, die om politieke redenen in dit land, protesteren, durven niet zover te gaan, dat zij de held en zijn doel verloochenen. Zij verzetten zich alleen tegen een werkwijze van de held, die, voor hen en andere mensen een te grote belasting schijnt te worden.

In deze dagen heeft de mensheid als nooit tevoren mensen nodig die zelfstandig kunnen nadenken, die snel en overlegd kunnen reageren op alle gebeuren. Maar mensen die in een beeldbuisstrance verkeren gedurende een groter deel van de dag, blijken deze eigenschappen niet meer te bezitten. Het valt hen steeds zwaarder zelf te denken en zonder voorafgaande inleiding van de spelleider zelf te reageren. Massificatie op intellectueel niveau is hiervan het gevolg. Misschien meent u, dat dit toch voornamelijk uiterlijkheden zijn, waarop ik uw aandacht richt maar de geest deelt nu eenmaal in het ervaren van de stof. Het gevolg is, dat de geest vanuit de stof vele verkeerde instellingen en waarden ontvangt, als deel der werkelijkheid. Zelfs indien zij daarvan een deel kan verwerpen, zal haar instelling hierdoor toch niet hoger en beter worden. Daarnaast zal de mogelijkheid van de geest, zichzelf en eigen doeleinden in de stof tot uitdrukking te brengen, aanmerkelijk afnemen, wanneer dit niet alleen binnen de beperkingen van de stof zelf, maar bovendien nog binnen het kader van betrekkelijk willekeurige illusies zal moeten plaats vinden, vooral wanneer die illusies in een groot deel van de gemeenschap, waarbinnen zij bestaat, als werkelijk worden beschouwd. Oorzaak en gevolg worden dan ook voor de geest geen bewustzijn bevorderende, maar verwarrende waarden.

Onderzoek aan onze kant deed ons tot de conclusie komen, dat zwaar tv-minded mensen gemiddeld rond 30% minder bewustwording en realisatie van de werkelijkheid tonen in de eerste tijd na de overgang dan degenen, die geen tv hebben of daar zich althans niet al te veel mee bezig houden. Dit geldt zelfs voor degenen, die niet door onwil, maar door armoede zich het genot van de tv ontzeggen moeten.

Verder constateerden wij, dat een steeds mechanischer reactie in het denken ontstaat. Het formule denken zal, waarschijnlijk mede door de formules die de meeste tv-programma's nu eenmaal hanteren, overheersen boven het werkelijk waarnemen en het op elke situatie en mogelijkheid nieuw en afzonderlijk reageren. Het gevolg is, dat de beleving van de werkelijkheid in vele gevallen alleen reeds door dit formule denken de mens teleurstelt, waarbij het feit dat de wereld niet volgens bepaalde regels of een bepaald plot reageert, de mens een persoonlijk onrecht toeschijnt. Het verzet tegen de werkelijke feiten blijkt verder bij de mensen niet gebaseerd te zijn op eigen vermogens en erkenningen maar door de op voornoemde wijze in de mens ontstane verwachtingen.

De in vele landen geregistreerde, maar zelden gepubliceerde toename van het aantal zelfmoorden wil ik niet geheel of uitsluitend aan de tv toeschrijven, ofschoon bepaalde tv-critici in Nederland de doorsnee programma's daartoe een voldoende reden schijnen te achten. Wel stel ik echter, dat de geestelijke leegte, die op deze wijze nog sterker dan tevoren bevorderd wordt en toeneemt, het ontvluchten van het leven, het wegwerpen van mogelijkheden voor een enkel ogenblik van zelfuiting e.d., sterk bevordert. De tv zal door de vele verhalen, die zij nu met veel grotere regelmaat dan bij filmbezoek denkbaar was, de maatstaven van het normale leven bij velen geheel weg doen vallen. Daarom alleen mag er over haar m.i. een oordeel worden uitgesproken, dat niet geheel gunstig is.

Ik had een grote reeks van reacties en definities verzameld, die een verder licht op dit onderwerp konden werpen. Daar mijn tijd echter onverwacht beperkt werd, zal ik volstaan met het geven van enkele voorbeelden daaruit, die u volgens mij toch niet moogt missen.

Een tv-criticus is een mens, die een schriftelijk cultureel hoera laat horen, wanneer de avond tevoren het merendeel van de kijkers zich heeft geërgerd of verveeld.

Een "goed programma" is een programma, waar de helft niets van snapt en waaraan de andere helft van de kijkers zich heeft geërgerd. Zo is het ook nog eens een keer.

De vrijheid van het woord bij de tv voert tot een vloed van woorden zonder werkelijke inhoud, de vrijheid van beeld blijkt nog zeer beperkt.

De smaak van het volk in deze is slecht en moet verbeterd worden. Het is alleen jammer, dat de smaak van de verbeteraars vaak nog slechter en ongezonder is.

Dit zijn maar enkele van de vele punten, die ik u op deze avond had willen geven. Nu echter moet ik volstaan met de mededeling, dat het oordeel over de tv in haar gebruik, zoals dit nu algemeen voorkomt, niet erg gunstig is. Ten goede kan echter het volgende gezegd worden.

De mogelijkheid tot het geven van onderwijs via tv is, door de indringendheid van het medium, voor de enkelen die er gebruik van kunnen maken, zeer belangrijk.

De mogelijkheid tot het brengen van een beheerste ontspanning op plaatsen, waar men anders, zij het door eigen omstandigheden - ziekte - of ligging - afstand - te weinig ontspanning kan vinden, blijkt eveneens van belang te zijn en goede kanten te hebben.

Foutief denken bij de programmering zal echter de voordelen doen slinken en de nadelen sterker doen uitkomen. Zo is het verkeerd, de tv alleen in bepaalde uren te doen zenden, "omdat deze nu eenmaal voor ontspanning zijn bestemd". Naarmate namelijk meer mogelijkheid tot kijken bestaat, blijkt een mens met enig verstand zich ook gemakkelijker aan de beeldbuispsychose te kunnen onttrekken. Vergelijkend gesproken: een redelijk intelligent gezin met tv in Nederland zal, bij een zendtijd per week van 70 uur, vaak niet meer dan 6 uren kijktijd missen - vaak nog door omstandigheden, die men zelf niet kon voorzien of beheersen dan wel door andere vermaakmogelijkheden, terwijl bij een zendtijd van rond 180 uur, zoals b.v. in de USA wel voorkomt, de eigenlijke kijktijd beperkt wordt tot een meer selectief kijken gedurende ongeveer 48 uur. Ook in het laatste geval blijkt men, wanneer het apparaat eenmaal aanstaat, te blijven kijken, maar het bewustzijn dat men op elk ogenblik kan gaan kijken brengt met zich, dat men meer selecteert en zo misschien de - door de producenten hooggewaardeerde - voorlichtingsprogramma's wat minder en meer kritisch vooral, beziet, maar toch de tv meer aanpast aan eigen levensstijl en zich minder in eigen leefwijze door de tv laat regeren.

Er is nog steeds sprake van de hypnotiserende beeldbuis. Daar zij echter altijd bereikbaar is, grijpt men minder snel naar de aanzetknop. Vergelijk: een zware roker die vreest binnenkort niets meer te roken te hebben, zal meer trek hebben in zijn rokertje dan iemand die weet dat er overvloed is. Dit is een psychische kwestie, waarvan de werking zeker niet onderschat mag worden.

De vaak overgewaardeerde mogelijkheid, om op religieus terrein iets per tv te bereiken, is in wezen bijna niet aanwezig; weliswaar kan men de mensen oriënteren, maar hun houding zal voornamelijk passief zijn, terwijl waarden als geloof e.d. om van betekenis te zijn voor het geestelijke leven, juist een grote eigen activiteit vergen. Uitgezonden kerkdiensten hebben weinig of geen waarde, omdat de sfeer niet voldoende kan worden overgebracht, terwijl vele mensen toch door de illusie aanwezig te zijn, zullen menen dat zij wel met "kastje kijken" kunnen volstaan en dus niet zelf naar de kerk hoeven te gaan.

De binding, de band die in de godsdienstige gemeenschappen en in het kader van bepaalde culturele bestrevingen van zo groot belang is, zal hierdoor zeer geschaad worden, terwijl de oneerbiedigheid tegenover God en menselijke waarden onbewust toeneemt, omdat deze dingen te veel een huiselijke kwestie gaan worden.

Samenvattend stel ik dan ook: als verschijnsel in het leven van vele mensen is tv zeker interessant. Maar tot op heden blijkt zij niet op de juiste wijze gebruikt te worden. Dit heeft niets te maken met reclame-tv of andere vormen, het gaat om de noodzaak de mens een onvertekend en redelijk in de werkelijkheid passend beeld van het leven te geven, terwijl in feite hem zodanig absurde beelden van leven en mogelijkheden gegeven worden, dat hij in het werkelijke leven steeds meer verkeerde maatstaven aanlegt en steeds meer onaanvaardbare reacties zal vertonen. Ik vrees, dat juist de z.g. opinievormende programma's in feite tot een steeds meer rond zich grijpende volksmisleiding aanleiding worden.

Vraag: U noemt wel alle nadelen, maar niet alle voordelen. B.v. wijst u niet op het feit dat men vreemde landen en volkeren leert kennen en zich daarmee verbonden gaat voelen.

Antwoord: En zich daardoor vaak ook bevrijd meent van de noodzaak in eigen kring iets voor anderen te doen, want "vergeleken met de andere volkeren is het heus zo erg nog niet...".

Vraag: Maar men verheugt zich er wel over, wanneer men ziet hoeveel anderen voor anderen doen...

Antwoord: Terwijl de eigen bewuste - en zo ook geestelijk - belangrijke reacties in eigen milieu steeds trager worden. Ik geef u een voorbeeld. Actie India: velen zijn gegaan en hebben zonder meer hun penningke bijgedragen. Waarop velen onder hen meenden, wij hebben nu zoveel goed gedaan voor India, dat wij het voor de armen en ongelukkigen in onze buurt wel wat minder mogen doen... M.a.w. door de suggestie van de actie kwam in de plaats van de persoonlijke hulp, vriendelijkheid, oplettendheid en actie die geestelijk en menselijk van buitengewoon groot belang is, een op het bevel van anderen gestorte gave, waarvan men de werkelijke mogelijkheid en bestemming niet kon overzien, terwijl deze gelijktijdig reden werd tot een zichzelf wat meer van de verplichtingen tegen de werkelijke naasten te distantiëren. Velen reageerden minder juist tegenover hun naasten op grond van een gevoelde zelfvoldoening, die toen voortkwam uit iets, dat heel anders lag, dan men het meende te mogen zien.

Ik ben nog steeds van mening dat het belangrijker is zelf iemand desnoods met een dubbeltje, maar dan ook via persoonlijk contact en via eigen erkenningen te helpen, dan fl.500.- op de giro te storten op gezag van anderen voor een doel, dat mogelijk wel goed is, maar dat je toch niet wezenlijk beroert en waaraan je zelf ook verder niets meer kunt doen. Met als resultaat, dat men meent met het gestorte geld zijn verplichtingen voldaan te hebben, terwijl met de gave in wezen eerst een verantwoordelijkheid tegenover de ander zou moeten beginnen, daar zij een erkenning van een nood bij anderen en eigen mogelijkheid tot ingrijpen betekent. Het bewust gevoelen en erkennen van de nood bij de naaste maakt plaats voor een op afstand door anderen laten constateren van bepaalde noden - al dan niet werkelijk - waarop men zichzelf begint te strelen vanwege eigen goedheid. Dit acht ik onjuist en vanuit een geestelijk standpunt zoal niet verwerpelijk, dan toch onzuiver. Er zijn ongetwijfeld wel andere reacties bekend, maar dezen blijken uitzonderingen op de regel te vormen.

Reactie: Als er op de tv iets goeds is, komen er bij ons velen kijken. Ook de kinderen blijven thuis. Na afloop wordt over het programma gediscussieerd. Dit scheidt een band.

Antwoord: Dit laatste kan ik mij voorstellen. Maar dit blijkt een uitzondering te vormen op de regel. Ik geef gaarne toe, dat er uit tv iets goeds gemaakt kan worden. Ik stel echter, dat zij voor de massa dit zeker nog niet is. Ik stel daarom, dat de tv, zoals die nu is, ook bij u, in haar programmering zowel als door de wijze, waarop zij de mens pleegt te boeien, voor de geestelijke bewustwording vaak een rem vormt.

Ik stel verder, dat de waarden van de tv zodanig suggestief worden overgedragen, dat zelfs in een discussie als door u gesteld - op zich een mogelijk zeer vruchtbaar iets - de tendenzen van anderen prevaleren boven eigen denken en besef, zodat zelfs dan een afwijken van eigen en persoonlijk erkennen en oordeel voorkomt en wel in de richting van de mening van de programmator, regisseur e.d. Het gestelde beïnvloedt dus zelfs dan eigen vrijheid van denken, waarbij verder blijkt, dat vorm vaak belangrijker is dan inhoud opdat een goede vorm t.a.v. de inhoud een zekere kritiekloosheid doet ontstaan, dit is en blijft een gevaar.

Reactie: Ik ben het niet met u eens. Op dezelfde wijze waarop wij bij ons thuis over een boek discussiëren, spreken wij ook over programma's.

Antwoord: In schijn misschien. In feite is het onmogelijk: in een boek is de voorstelling van personen, acties, achtergronden en gevoelens grotendeels overgelaten aan het voorstellingsvermogen van de lezer, terwijl de beschrijving en daarmee het gestelde of de informatie vollediger kan worden gegeven. Er is sprake van een persoonlijke actie. Men kan zeggen, dat de lezer in het werk van de schrijver zijn eigen persoonlijkheid, waarden en waarderingen voortdurend injecteert. In het werk van de tv domineert regisseur met zijn voorstellingen en waarden het denken van anderen en laat weinig of geen mogelijkheid tot een persoonlijke interpretatie, terwijl de gegeven informatie uit de aard der zaak beperkter en gelijktijdig enger omschreven zal zijn. Ik meen, dat hier dus niet van - vanuit geestelijk standpunt - vergelijkbare waarden sprake is.

Vraag: Ik had iets tegen de avonssluitingen. Maar ik heb er toch vele gehoord, waarbij het mij toescheen, dat er een spreker van de ODV aan de gang was.

Antwoord: Uitstekend. Maar weet u wel, dat een spreker van de ODV voor bv. iemand, die streng gereformeerd is of zelfs een eenzijdig christelijk opgevoed en denkend mens, grote moeilijkheden kan baren? Een spreker van de ODV, die de feiten geeft, kan verwarrend of ergerlijk werken op iemand, die tot dan toe steeds een geheel andere visie heeft gehad. Om een voorbeeld te geven: onze lezingen met Goede Vrijdag en Pasen. Maar dat is nog spiritisme, dat kan dus nog van de duivel zijn! Maar wanneer nu dominee of pastoor zoiets zeggen? Wat dan? De reactie op onze betogen van Goede Vrijdag en Tweede Paasdag zijn een voldoende voorbeeld: qua inhoud waren dezen geheel zuiver en goed, bevatten geen enkele denigrerende opmerking t.a.v. Jezus, diens leven of lijden. De mentaliteit van de mens van vroeger en nu werd echter wel in verband met dit verhaal belicht. Hieruit werd een conclusie van schuldigheid getrokken, die ook de hedendaagse mens omvat, terwijl aan de andere kant duidelijk werd gemaakt, dat uitvluchten en rationalisaties van eens - het proces tegen Jezus - vandaag aan de dag nog even vrolijk worden gebruikt. De reacties van deze andersdenkende of anders opgevoed zijnde mensen was nu, dat zij deze aanval op hun idee van "goed geborgen zijn in Jezus en Zijn Wet", niet konden verwerken, en zij daarom het geheel interpreteerden, als een aanval op Jezus en het christendom. Toch hielden de lezingen - ongeacht de voordracht - alleen maar verklaringen van feiten in.

Iets dergelijks ontstaat, wanneer sprekers van verschillende opvattingen "de dag sluiten". Vandaag spreekt misschien een bisschop, morgen een dominee, een veldprediker, overmorgen een theoloog en de dag daarop iemand, die wel heel erg humanistisch vrijzinnig denkt. Deze mensen belichten het evangelie en het christendom elk op eigen wijze en komen daarbij met elkander vaak op sommige punten in strijd. De mogelijkheid voor een eenvoudige gelovige, om het christendom als een eenheid te beleven, wordt hierdoor verminderd. Op zich niet belangrijke punten van geloof worden tot punten van twijfel, in plaats van een stimulans tot een handelen in overeenstemming met eigen innerlijk erkennen van het goede. Ik meen dit te mogen afkeuren.

Overigens heb ik bezwaren tegen praktisch alle kijksporten; voetballen vind ik een gezonde bezigheid. Maar een aantal van 20.000 mensen, die zitten te kijken hoe 22 kereltjes met veel geweld en comedy proberen elkander de bal af te troggelen, terwijl men op de tribunes zijn onwil in kleinere gewelddadigheden en luidruchtigheden uitleeft, vind ik maar ongezond, noch is hier nog enige eigen actie en reactie voor de toeschouwers mogelijk.

Bij tv is echter deze mogelijkheid tot een minimum beperkt. Daarom vind ik dit in de meeste gevallen nog veel ongezonder.

Voor onderwijs-tv en programma's, die een eigen actie van de kijker eisen, wil ik desnoods nog een uitzondering maken, daar zij een eigen denken en reageren noodzakelijk maken. De meeste programma's op tv winnen echter eerst hun betekenis, wanneer je je vooral een zelfstandig denken en kritische zin onthoudt.

Vraag: Wat denkt u dan bv. van monseigneur Beckers? Deze man komt voor de tv en wekt begrip en sympathie. Dat is toch goed?

Antwoord: Voor deze man is bij ons reeds een ontvangstcomité gevormd. Maar toch moet ik hier weer zeggen: deze mens heeft voor velen het katholicisme aanvaardbaarder gemaakt, maar hij heeft ook vele eenvoudige katholieken ontzettend in de war gebracht. Wat voor u dus goed was, was voor anderen - voor wie deze zaken van veel meer gewicht zijn - slecht.

Ik vraag mij af, of het erkennen van een geloof nu afhankelijk moet worden gesteld van een persoon met een prettig uiterlijk en een prettige wijze van spreken - die echter niet het geheel van het werkelijke geloof vertegenwoordigt - ofwel van een waarde, die men in een geloof vrijelijk en zonder beroep op uitzonderingstoestanden erkennen wil. Zoals ik mij ook afvraag, of het wel redelijk is, dat bepaalde mensen een bepaald merk fotorolletje kopen, omdat op de reclame dit wordt aanbevolen door een half ontklede jonge dame met een strand parasol. In wezen kopen deze mensen vanuit het standpunt - de illusie - dat zij zelf een dergelijke foto zouden kunnen maken en oordelen dus niet over de kwaliteiten van het rolletje, maar gaan uit van wensdromen, bewust of onbewust. Van een man als Beckers koopt men a.h.w. niet het katholicisme, maar de illusie dat het katholicisme zoveel aardige mensen omvat. De nadruk valt op de persoonlijkheid, over alles wat erachter schuilgaat denkt men juist hierdoor veel minder na.

Reactie: Het hangt van de persoon af, van die kijkt...

Antwoord: Mag ik opmerken, dat wij in de geest toch wel in staat zijn de gemiddelde kijker enigszins te analyseren? Indien wij het heel ruim nemen, zal bij een dergelijk programma sprake zijn van niet meer dan 15% mensen die zelfstandig nadenken, terwijl de anderen volgens hun gevoelens, niet volgens een eigen besef, reageren. Dat is niet veel. In de V.S. - waar dergelijke programma's ook bestaan en succes hebben, kan men zeggen, dat ten hoogste 5% van de kijkers zich een werkelijk eigen oordeel vormt. Al de anderen reageren alleen emotioneel, wat in dit geval niet wenselijk is, daar een vervreemding van eigen werkelijke waarden en omstandigheden hierdoor ten eerste wordt bevorderd. Ik wil niet zeggen, begrijp dit wel, dat tv a priori slecht of fout hoeft te zijn. Ik beweer echter dat zij, bij het gemiddelde mentale en morele peil der kijkers, op het ogenblik uitermate gevaarlijk is voor het geestelijk heil van de mens.

Vraag: Kunt u het dan niet aanvaarden dat er op de tv een goede film of een goed toneelstuk wordt uitgezonden?

Antwoord: Dat kan ik allemaal accepteren. Maar toch heb ik ook hier bezwaren. Wanneer je naar een bioscoop gaat, dan breekt men even uit het normale bestaan. Ik meen, dat het naar de bioscoop gaan dus nog iets anders inhoudt dan alleen het bekijken van een film. Het is een breken van de sleur en kan zo een afreageren van spanningen ten gevolge hebben. Kortom, ongeacht de inhoud van de film kan het bioscoopbezoek een verfrissend geestelijk bad zijn, het vrij worden van eigen problemen, het afstand gewinnen van de moeilijkheden van de dag.

Beziet men dezezelfde film op je kastje, dan ligt de zaak anders. Het is geen werkelijke onderbreking, geen uitbreken uit eigen milieu met alle moeilijkheden en mogelijkheden van dien. Zoals een toneelstuk op het kastje gezien, misschien wel mooi kan zijn, maar toch in de zaal gezeten andere dimensies krijgt en geheel anders op de mens inwerkt. Het geeft de mens in het theater een zekere bevrijding, die in huis daarbij niet gevonden wordt.

Het bezoek aan een theater is, alleen reeds door het gaan, de sfeer, een eigen actie. Op het kastje veroorzaakt hetzelfde stuk juist een gebrek aan actie. Neem nu alleen maar het feit dat men zich voor het theater toch enigszins pleegt te kleden, zijn zelfrespect dus te vergroten, terwijl men thuis kijkt op zijn sloffen, desnoods met nachthemd of pyjama aan.

Vraag: U bent het dus eens met die zaak waarbij iemand in zijn gemeente niet zou worden aangenomen, omdat hij tv bezat?

Antwoord: Ik meen, dat dit niets met het voorgaande te maken heeft. Wanneer in de kerk als een regel voor het genootschap of de gemeente wordt gesteld, dat geen tv mag worden bezeten of gezien door de leden daarvan, zo behoud ik mij mijn oordeel over de redenen daarvoor voor mijzelf, maar acht een weigering van iemand, die tot de leden wil behoren, maar ook kastje wil kijken, rechtvaardig. De gerichtheid van de groep zal hier bepalend moeten zijn. Uiteindelijk kan je in een voetbalelftal ook niet iemand opstellen, die met alle geweld wil boksen....

Op het ogenblik, dat men deze maatregel echter aan enkelen oplegt, terwijl andere leden van dezelfde gemeenschap wel tv hebben en desondanks niet uit de gemeenschap worden gezet, zo acht ik een dergelijke eis onrechtmatig. Stelt men, dat de oudere leden dit zelf moeten weten, dan zal men moeten aanvaarden, dat ook jongere en aankomende leden van de gemeenschap hiervoor zich beslissen en wordt het een zaak, waarmee de gemeenschap of kerk dus niets te maken heeft. Verzet men zich wel tegen tv, maar durft men de consequenties van een uitzetten van alle reeds aanvaarde leden die tv hebben niet aan, dan lijkt mij een dergelijk optreden tegen minder invloedrijke leden zelfs een ziekelijk staaltje van terreur, pressie en dictatuur te zijn.

Dit is mijn mening over een dergelijk geval. Maar dat staat geheel los van mijn oordeel over de waard en en gevaren van de tv zelf. Ik kan zeggen dat ik het een misselijk gebruik vind om rauwe haring te eten. Maar dat wil nog niet zeggen, dat ik daardoor het recht heb u het eten daarvan te belette, wanneer u het toevallig lekker vindt. Alleen wanneer er een dringende reden voor bestaat, zal ik pressie in die richting uit mogen oefenen. Zelfs dan kan ik dit alleen doen, wanneer ik dezelfde middelen gebruik in alle gevallen, waarin dezelfde omstandigheden gelden en dezelfde redenen voor afraden, verbieden e.d. aanwezig zijn.

Vraag: Waarom interesseert de geest zich eigenlijk voor de tv?

Antwoord: Omdat de tv zich helaas bezighoudt met punten en werkwijzen, die ook in de wereld van de geest bepaalde problemen kunnen veroorzaken, bijvoorbeeld:

Wij hebben geconstateerd, dat jonge mensen tot vreemde daden en zelfs misdaden kwamen als gevolg van bepaalde uitzendingen. Dit betekende, dat hun overgang vele moeilijkheden met zich bracht, die gemakkelijk vermeden hadden kunnen worden.

Wij zagen, dat politieke normen door de tv werden gewijzigd, zonder dat hierbij sprake was van een redelijke, een bewuste reactie. Dit gaf aanleiding tot vele sociale problemen, waarvan wij in ons werk helaas de weerslag moesten ondervinden.

Wij zien, dat persoonsverheerlijking in de plaats kwam van het zelf oordelen over een stelling. Ook in zaken van geestelijk belang werd een dergelijke op aanbidding van een bepaalde persoon gebaseerde onzelfstandigheid doorgevoerd. Het gevolg is een steeds verder gaande zelf-misleiding, die bij een komen in onze wereld uitgeoet moet worden en ons vele zorgen baart.

Ik gaf u zelfs een voorbeeld in mijn bespreken van de invloed die kenbaar werd inzake Vietnam, waarbij zowel anti- als pro-mensen, niet reageren vanuit eigen besef en geweten - op enkelingen na - maar grotendeels aan de hand van een zeer suggestieve publiciteit reageerden. Wat de moeilijkheden in de wereld slechts vergroot, daar de houding van de tegenstanders de voorstanders belet hun ongelijk in bepaalde punten te erkennen, daar zij vrezen, zo hun gehele actie gedesavoueed te zien.

Vraag: Kan de geest hier dan geen invloed ten goede uitoefenen?

Antwoord: Zij kan o.m. de mensen erop wijzen, dat de tv, zoals zij nu bestaat, niet bepaald geestelijke gezond is. Men kan erop wijzen, dat dit niets heeft te maken met de programma's op zich alleen, maar een gevolg is van de psychische reactie op tv, zoals deze bij de meerderheid nog steeds bestaat. Daarnaast proberen wij in de geest de tv-makers te beïnvloeden - die bewust of onbewust steeds weer hun eigen mening opleggen - tot een neiging naar meer veelzijdigheid van benadering en een nalaten van de suggestieve technieken die voor anderen schadelijk kunnen zijn.

U moet dit alles echter niet alleen maar vanuit de kwestie tv bezien. De tv is een verschijnsel van deze tijd, evenals de reactie van de doorsnee mens daarop. Het verschijnsel is op zich niet zo belangrijk, maar ontleent zijn betekenis in deze dagen vooral aan de overal bestaande mistoestanden en de steeds toenemende reeksen van misverstanden die op de wereld bestaan. De tv blijkt niet in staat te zijn, dergelijke negatieve invloeden af te remmen, maar bevordert hun inwerking op de massa wel. Vervreemding van de werkelijkheid blijkt hierdoor voor zeer vele mensen - vooral de eenvoudigen - steeds sterker op te treden. Het was hierdoor noodzakelijk ook t.a.v. tv stelling te nemen. Toch zal u duidelijk zijn dat bij een constateren van een dergelijke ontwikkeling het niet voldoende is, vanuit onze sferen in te grijpen, daar hiermee de ontstane verwarringen niet te niet gedaan kunnen worden. Wij moeten dus o.m. met u over deze dingen debatteren. U hecht waarde aan deze tv en zult haar dus anders bezien, dan zij in onze ogen is. Het is prettig dat u inderdaad reageerde.

Nu zult u misschien gaan erkennen, dat het niet alleen maar gaat om het al dan niet mooi filmpje, het goede stuk of het kennis maken met vreemde volkeren, maar ook om de vraag, of eigen actie, een besef voor eigen - alledaagse - werkelijkheid en de daarin bestaande mogelijkheden en consequenties niet wordt tenietgedaan. Natuurlijk vinden velen van u het niet aangenaam, dat hun onschuldig vermaak opeens geheel anders wordt voorgesteld. Ik heb op vele zere tenen getrapt vanavond, dat weet ik wel. Zou ik volstaan hebben met een: tv is mooi en goed, of een: tv is onzin, dan had u het allemaal wel goed gevonden en hadden wij tot de orde van de dag over kunnen gaan. Nu echter heb ik bv. de dagsluiters aangevallen en dat is in veler ogen onvergeeflijk, maar ik op mijn beurt vraag mij af, waarom het noodzakelijk is, een mechanisch mannetje al dan niet op band te laten praten over God en voor u te laten bidden tot God, wanneer je alleen je hoeft te concentreren, je ogen maar erbij hoeft te sluit om met God contact te hebben. Mijn bezwaar is dat wanneer je het mechanische mannetje te veel over God laat praten en voor jou tot God laat spreken, je er niet meer toe komt om het zelf te doen.

Velen onder u menen dat tv toch ideaal is om de massa de noodzakelijke politieke voorlichting te geven. Ik wijs dit af, vooral omdat voorlichting pas goed is, wanneer zij alle feiten bevat en niet slechts eenzijdig een helft. Eenoog tv mag, vooral in het land der blinden, op het ogenblik koning zijn, maar iemand die nadenkt zal moeten toegeven dat in politieke en religieuze programmatie door verzwijgen, verdraaien en manipuleren, gelogen wordt, altijd, of men het wil of niet a.h.w. Want men kan het andere standpunt niet begrijpen en in waarheid zien, of zal "om verwarring te voorkomen" bepaalde feiten eenvoudigweg verzwijgen of niet noemen.

En zoiets dan voorlichting of cultuur te noemen is evenveel nep als op de radio de neiging om de naam Philips niet te noemen, maar toch lekker te spreken over "een grote fabriek van elektronische apparatuur in het zuiden des lands." Misschien schijnt zoiets onpartijdig, omdat men geen andere namen mag noemen en dus ook deze naam verzwijgt. Maar men bevordert er de oneerlijkheid, de halfheid en het zelfbedrog mee, of men dit nu wil of niet. Onwaarheid zowel t.a.v. zichzelf als in de relatie met de medemensen wordt door dergelijke methoden bevorderd en heeft zijn weerslag op de innerlijke waarden van de mens. En nu mag u wat ons betreft, rustig naar huis gaan om naar de tv te kijken. Want daartegen hebben wij geen bezwaar, wanneer u tenminste uw denkbeelden en meningen niet uit de tv haalt, maar u de moeite blijft getroosten om er eigen inzichten, overtuigingen, op na te houden en te handelen volgens eigen innerlijk weten - en niet volgens de suggesties van een commentator, film of een "goed" stuk.

Hiermede ben ik tot mijn spijt reeds op het punt gekomen, waar ik mijn onderwerp moet eindigen. Ik had meer te zeggen, maar moet afbreken, omdat u zo dadelijk nog een zeer voorlopig verslag krijgt over de Wessac-bijeenkomst. Ik dank u dus voor het geduld dat u met mij hebt gehad en hoop, dat ik de onafhankelijkheid van uw denken ook t.a.v. tv en haar commentatoren iets heb mogen bevorderen.

Om te sluiten, zoals bepaalde tv-rubrieken dit graag doen: tv-voorlichters spreken u over alles en lichten u voor over hun standpunt. Over de rest spreken zij meestal niet en dat is juist het belangrijkste.

Goedenavond.

VERSLAG WESSAC-BIJEENKOMST

Goedenavond, vrienden.

Zoals u weet, heeft weer de bekende Wessac-bijeenkomst plaats gevonden. Het is kort na een dergelijk gebeuren nog niet mogelijk, u een volledig overzicht te geven van alles wat daar plaats vond en van de plannen, die in de Witte Broederschap daaruit zijn voortgekomen. Toch meenden wij er goed aan te doen u reeds nu enigszins te informeren over alles wat zich op deze bijeenkomst openbaarde.

Allereerst moet ik dan opmerken dat de kracht die optrad, van wel zeer grote inhoud is geweest. Er zijn contacten ontstaan, waarbij, zoals ook in enkele vorige jaren, de grote geestelijke figuren van deze wereld eveneens aanwezig waren. Wij zagen dan ook verschillende Boeddha's, Jezus en vele andere Groten gezamenlijk naar voren treden. Ofschoon dit voor u van belang kan zijn, meen ik toch, dat voor u belangrijker is te weten wat allemaal voor de toekomst kan voortkomen uit deze samenkomst en ook geestelijk plaats vindt. Daarnaast zal het voor velen van belang zijn te horen, wat aan de hand van de optredende invloeden en opgedane erkenningen tijdens deze bijeenkomst aan geestelijk geleid gebeuren op aarde kan worden verwacht.

Opvallend is, dat de nadruk op het begrip reïncarnatie in de bijeenkomst aanmerkelijk groter is geworden dan voorheen. Daar de aanwezige kracht dit ongetwijfeld mede versterkte, zoal niet mogelijk maakte, neem ik aan, dat het werken met de begrippen die aan de leer van de reïncarnatie zijn ontleend en de herinneringen die uit vorige incarnaties kunnen voortkomen, aanmerkelijk omvangrijker zal worden dan in het verleden.

De gedachte aan inwijding en inwijdingskrachten was eveneens aanwezig. Ik doel hier niet allen op enkele inwijdingen die reeds hebben plaats gevonden, zodat in de z.g. maancirkel een aantal entiteiten werden uitgekozen om hun plaats te nemen in het vierkant, maar vooral aan het feit, dat gepoogd werd uit de z.g. vleugels, de plaats dus waar de toeschouwers zich plegen te bevinden, een aantal krachten meer actief bij het directe werk te betrekken.

Voor de wereld zal dit mijn inziens een betrekkelijk scherper ingrijpen aankondigen, waarbij ook op politiek en economisch gebied van maatregelen uit de geest gesproken zal kunnen worden. Wij mogen wel verwachten dat in de huidige wereld een grotere nadruk op geestelijke waarden eerst mogelijk zal zijn, wanneer de roes van een voortdurend grotere welvaart, een voortdurend beter materieel bestaan, uiteindelijk wordt beteugeld. De middelen heeft men daartoe op het ogenblik, naar ik meen, geheel in handen.

Mede op grond van de wijze, waarop de uitstorting van kracht tot stand kwam, meen ik dus te mogen veronderstellen dat er sprake zal zijn van nieuwere geestelijke waarden die voor een deel de meer stoffelijke bemoeiingen gaan vervangen. De bevordering van broederschap en de verbreiding van de broederschapsgedachte ontving m.i. eveneens bijzondere nadruk.

Indien ik daarbij wederom de uitstorting van het Licht betrek, mag ik aannemen dat het gevoel van verbondenheid tussen de mensen vooral in dit jaar groter zal worden. Dit betreft de enkelingen, niet de staten.

De conclusie die ik verbind aan het werken op de aarde en de daar heersende invloeden en bestaande mogelijkheden, is wel, dat uiterlijk grotere hiaten tussen volkeren en staten zullen ontstaan, terwijl de mensen zich innerlijk meer verbonden gevoelen met elkander, zelfs al bestaan er tussen hen verschillen van ras, nationaliteit en kleur. Dit kan op de ontwikkelingen op aarde een zeer goede uitwerking hebben.

Het meest wonderlijke van het gebeuren was misschien wel, dat het heersende Licht - op het ogenblik een z.g. rode werking - niet alleen door de uitstorting van het volledige Licht werd geabsorbeerd, maar dat daarna niet het rode Licht terugkeerde, doch langere tijd een zuivere gouden schijn kenbaar werd. Ik neem aan, dat dit voor de komende tijd veel goeds belooft. Het jaar zal ongetwijfeld, ongeacht alle verwickelingen, de mogelijkheid tot geestelijke recuperatie geven. De mensen zullen zo hier en daar wel moeilijkheden kennen, maar toch langzaam tot rust kunnen komen, vooral waar het innerlijke kwesties en zaken betreft.

De uiterlijke activiteiten zullen ongetwijfeld nog steeds een hoog tempo blijven vertonen. Indien ik hier mag proberen enigszins vooruit te lopen op dingen, die door de raad nog officieel besloten moeten worden, zo neem ik aan, dat de eerste grootse acties voor een vervagen van de meer stoffelijke waarden door geestelijke waarden zullen worden ingezet tegen het einde van augustus. Een dergelijke actie zal dan, naar ik meen, voortgaan ook gedurende het gehele jaar 1967 en mogelijk nog langer. De onrust, die hierdoor in de wereld zal ontstaan, zal m.i. echter in steeds sterkere mate door innerlijke vrede en rijkdom gecompenseerd worden.

De Grote Leraren hebben daarnaast kennelijk besloten ook in de aan hen ontleende geloofsvormen bijzonder sterk op de voorgrond te treden. Ook elders zullen zij daardoor wel zeer actief zijn. Mede door het Gouden Licht, dat zich tijdens, maar vooral na de uitstorting van het alomvattende Licht zo sterk toonde, durf ik te stellen dat sterke veranderingen en reformaties voor het einde van het jaar in alle godsdiensten kenbaar zullen zijn. De inzet van deze actie zal waarschijnlijk reeds zeer snel geschieden, ook al vermoed ik dat zij eerst na drie tot drie en een halfjaar beëindigd zal worden.

Het opnieuw aan de wereld geven van oude of vergeten waarden blijkt eveneens sterk in de belangstelling van de Grote Raad te staan. Onder meer hebben wij kunnen horen dat bepaalde Egyptische erkenningen die langere tijd in het verborgene vegeteerden, in de komende jaren aan de mensheid gegeven zullen worden. Daar stoffelijke ontdekkingen hiertoe de aanleiding zouden moeten zijn, kan men wel veronderstellen, dat al in dit jaar verschillende opzienbarende ontdekkingen gedaan zullen worden, waaronder vondsten van oude papyri, kleitafelen en rituele voorwerpen met beeldschrift. De waarheden van Indië - ik denk hierbij voornamelijk aan het vroegere Brits-Indisch imperium en de later daaruit ontstane staten - zullen eveneens onder de aandacht van de mensheid worden gebracht. De waarde dezer oude boeken is niet zo zeer gelegen in de verhalen en godenwereld voorstelling die eruit blijkt, maar in een aantal zedelijke begrippen, die, naar men meent in deze tijd zeer goed op de mensheid in zouden kunnen werken. Ik verwacht daarom ook op dit terrein vele publicaties, waaronder vele geïnspireerd op dit gebied in de komende tijd. Er schijnen enkele vertalingen van oude geschriften klaar te zijn die bij hun verschijnen in de westelijke wereld enig opzien zullen baren.

Zoals gebruikelijk moeten wij ook rekening houden met mensen die heen zullen gaan. Mij persoonlijk valt hierbij op, dat de tekenen die ik heb gezien wijzen op het heengaan van filosofen, theologen en enkele belangrijke mensen in de natuurwetenschappen; kennelijk worden staatslieden op het ogenblik minder belangrijk geacht dan deze mensen. Ofschoon er natuurlijk ook staatslieden zullen gaan - dit is haast onvermijdelijk - zal actie en invloed van de Witte Broederschap op dit gebied veel minder sterk naar voren treden dan in de afgelopen jaren.

Een probleem, dat vele overwegingen zal vergen, openbaarde zich eigenlijk al voor het begin van de plechtige bijeenkomst: de reactie van de natuur. Er was namelijk kort voor de uitstorting van Licht - op het ogenblik dat men met het zich openstellen voor het vervullen van de plechtigheden begon - een lichte aardbeving. Door velen van de aanwezigen - waaronder ook ik - word dit geïnterpreteerd als een aanwijzing, dat natuurwerkingen en rampen in de tijd die komt, veelvuldig zullen voorkomen. Wij menen dat gevaren, die wij zelfs al in de afgelopen jaren gezien en beschreven hebben, in de komende tijd ook voor de mensen zeer reëel kenbaar zouden kunnen worden, o.m. door vulkanische werkingen, aardbevingen en aardverschuivingen, en zelfs misschien door actie van continentale schotsen.

Wat dit alles uiteindelijk betekenen zal binnen het werk van de Broederschap, kan ik u nog niet mededelen. Het spijt mij zeer u hier geen nadere gegevens te kunnen verstrekken, maar wij zullen u, zodra de besluiten van de raad geheel vaststaan en geformuleerd zijn, ongetwijfeld, nog verder voor kunnen lichten.

Zeer belangrijk acht ik ook het feit, dat de band die bestaat tussen de Broederschap in de geest en in de stof, op deze bijeenkomst sterker tot uitdrukking kwam dan in de laatste 70 jaren het geval was. Ik neem dan ook aan dat binnenkort weer een stoffelijke inwijdingsweg geopend zal worden. Dit impliceert, dat opnieuw leerstellingen de wereld gaan bereiken en overspoelen zoals bv. sommige pseudo Oosterse godsdiensten, theosofie e.d. Dergelijke leerstellingen zijn eigenlijk het verpakkingsmateriaal voor en herbeleven van oude en eeuwige waarden in het menselijke ras.

Alles tezamen was het dus een zeer hoopgevende, maar ook een zeer veel arbeid belovende bijeenkomst. Hiermede heb ik u wel het meeste wetenswaardige verteld en u de meeste onmiddellijk mogelijke gevolgtrekkingen voorgelegd.

Over de bijeenkomst zelf kan ik u nog zeggen dat zeer velen van hen die in de materie en in de geest aanwezig waren, een aantal bijzondere verschijningen hebben gezien. Het is niet gebruikelijk, dat wij naast de uitstorting van het Hoge Licht zelf nog gestalten zien. Deze maal echter hebben wij vier lichtende gestalten waargenomen, die zich kennelijk zeer sterk op uw aarde hadden gericht. De wijze waarop zij tot uiting kwamen doet aannemen dat wij hier te maken hadden met kosmische entiteiten van t.m. de grootorde van een wereldziel of een zonnegeest. Ook over de betekenis hiervan zal ik nog nadere gegevens moeten ontvangen, voor ik mij aan een definitieve uitspraak kan wagen.

Maar wanneer dergelijke grote krachten zich zichtbaar onmiddellijk verbinden met, en tevens iets naast de straal van het absolute Licht manifesteren, wanneer hun vribratie kenmerkend is voor de ervaringen van het geheel der verbondenen, dan moet dit volgens mij toch wel betekenen dat zeer grote en hoge machten zich nu in het werk van de Broederschap actief hebben ingeschakeld.

De schoonheid van het gebeuren is eigenlijk gebruikelijk. Ik kan u natuurlijk nu een beschrijving gaan geven van de hoge bergen, van de rust, het meditatieoord, van waaruit wij uit de geest de mensen tot de plaats van samenkomst zagen gaan. Zoals ik ongetwijfeld ook weer vele woorden zou kunnen wijden aan de telepathische band, waardoor velen die in de stof leven, bewust of halfbewust aanwezig konden zijn in de geest bij dit grootse gebeuren. Maar dit alles is normaal.

Dat zovele dingen niet aan de gangbare normen beantwoordden, duidt op grote wijzigingen, veranderingen op elk terrein. Wij hebben ook in onze eigen sfeer moeten constateren dat de uitwerking van deze uitstorting van Licht voor allen die zich ook maar enigszins daarmede verbonden konden voelen, anders is dan anders. Ik zou haast zeggen dat deze afwijking van het gangbare een zekere onrust baart; wij hebben een lange tijd pas op de plaats gemaakt. Wij van onze groep zijn verder gegaan met ons werk en streven, zo goed en zo kwaad als wij konden, maar met op de achtergrond toch het gevoel, dat onze voornaamste taak voorlopig toch wel vervuld was.

Het is zeer wel mogelijk, dat voor de velen die vanuit de geest naar uw aarde toewerken, deze invloed een aantal nieuwe stimuli inhoudt, en kentekenend zal worden voor een nieuwe activiteit, een sterke ombuiging in veel gevallen ook van de tot nu toe gebruikelijke wijze van optreden. Ik neem dan ook aan, dat de verschillende groepen, die op aarde werkzaam zijn met bijzondere nadruk zullen gaan spreken over de werkelijke toestanden op aarde, de praktische weg die de mens kan volgen om vrede in zich en op aarde te bereiken en - tenzij ik mij zeer vergis - ook over de geestelijke krachten in de mens, die in de werkelijkheid geprojecteerd kunnen worden als reële invloeden.

Ik weet, dat wij in de Orde hierop in zekere zin zo hier en daar reeds vooruit zijn gelopen. Maar wereldomvattende groepen als bv. de werkgroep van Mark 7 en Mark 15 - gescheiden groepen die echter werken vanuit dezelfde geestelijke achtergrond en onder dezelfde leiding - zullen hun lessen aanmerkelijk intensifiëren en zullen hierdoor m.i. in de Engelssprekende wereld een veel groter aanzien gaan genieten dan nu al het geval is. Voor andere landen, als bv. Frankrijk en Italië zie ik vooral een begin in het vergroten van de juistheid der prognoses, die door bepaalde personen gegeven worden. De kern, het middelpunt, waardoor deze acties stoffelijk geleid worden, zal voorlopig nog wel in Zwitserland blijven liggen. De aanhang van het paranormale en vooral de ernst, waarmede men deze dingen benadert, zal gelijktijdig minder bijgelovig en meer serieus worden. Een omwenteling die van zeer groot belang kan zijn in de zuidelijke landen vooral, wel, zoals u misschien begrijpen zult. Veel meer heb ik u niet meer te geven. Ik eindig met de vertaling van een zegening-formule, die op de bijeenkomst werd gebruikt en de sfeer tekent:

"Uit de Lichtende Kracht van het AI, uit het AI-scheppend Vermogen en uit de Lichtende Krachten, die zich richten tot alle werelden, zij tot u gegeven het Licht der bewustwording, zodat gij moogt ontwaken en aanschouwen. Opdat gij in bewustzijn en erkenning zult volbrengen de wil van Hem, die AI voortbrengt, gesteund en gesterkt door het Licht en wetende over de wetten, de Krachten en de Lichtende Waarden van het Eeuwige."

Deze formule geeft m.i. duidelijk weer dat het de bedoeling is de mens persoonlijk actief te maken en niet slechts de gebruikelijke inwijdingen te geven waar mogelijk, maar ook om alle mensen de geestelijke kracht, de geestelijke waarden te geven, waarmede men als mens en geest in eigen wereld, zich bewust van de omstandigheden die nu nog overheersen, zal kunnen overwinnen en alles herleiden tot een harmonie, waarin de eeuwige Kracht steeds mede tegenwoordig is.

U zult mij vergeven, wanneer ik het hierbij laat. Wij zullen u voorlichten over alles, wat wordt besloten. Maar u kunt nu wat rustiger zijn. Want de openbaring van een dergelijke grote en gerichte Kracht in de verwarring van deze tijd maakt duidelijk, dat alles wat gebeurt, zin heeft en voor u directe waarden van bewustwording in zal houden.

Goedenavond,

d.d. 6 mei 1966